

การวิเคราะห์สภาพและปัญหาการดำเนินงานของสถาบันวิจัย
ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นางสาวปราณี แหวนทองคำ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาอุดมศึกษา ภาควิชาอุดมศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2540
ISBN 974 - 638 - 948 - 3
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

AN ANALYSIS OF STATE AND PROBLEMS OF THE OPERATION OF
RESEARCH INSTITUTES IN CHULALONGKORN UNIVERSITY

Miss Pranee Wheathongkam

A thesis Submitted in Partial fulfillment of the Requirements
for the Degree Master of Education in Higher Education

Department of Higher Education

Graduate School

Chulalongkorn University

Academic Year 1997

ISBN 974 - 638 - 948 - 3

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การวิเคราะห์สภาพและปัญหาการดำเนินงานของสถาบันวิจัยใน
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โดย

นางสาวปราณี แหวนทองคำ

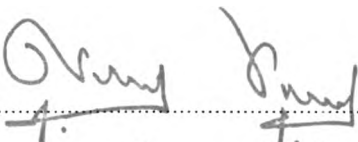
ภาควิชา

อุดมศึกษา

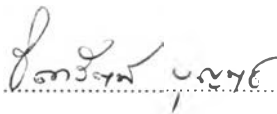
อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร. วราภรณ์ บวรศิริ

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยอนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ นายแพทย์ศุภวัฒน์ ชุตินวงศ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธิดารัตน์ บุญนุช)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. วราภรณ์ บวรศิริ)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. วลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา)

การวิเคราะห์สภาพและปัญหาการดำเนินงานของสถาบันวิจัยในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(An Analysis of State and Problems of the Operation of Research Institutes in

Chulalongkorn University)

อ.ที่ปรึกษา : รศ.ดร.วราภรณ์ บวรศิริ, 283 หน้า ISBN 974-638-948-3

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษานโยบายและวิเคราะห์สภาพและปัญหาการดำเนินงานของสถาบันวิจัยในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยโดยใช้ข้อมูลสภาพและปัญหาในช่วงระยะเวลา 5 ปี (พ.ศ.2535-2539) ผลจากการวิจัยพบว่า นโยบายของสถาบันวิจัยในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมุ่งเน้นการวิจัยในแนวสหสาขาวิชา ทั้งการวิจัยแบบประยุกต์เพื่อสนองต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และการวิจัยพื้นฐานเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ เป็นแหล่งส่งเสริมด้านการเรียนการสอนและการวิจัยของนิสิต เป็นแหล่งฐานข้อมูลของงานวิจัย ให้บริการวิชาการแก่สังคม ตลอดจนประสานงานวิจัยกับหน่วยงานทั้งขององค์กรต่างๆ ทั้งในและนอกประเทศ ด้านโครงสร้างการบริหาร สถาบันวิจัยในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีโครงสร้างการบริหารโดยคณะกรรมการ 2 ชุดคือ 1) คณะกรรมการอำนวยการ เป็นผู้กำหนดนโยบายและติดตามผล 2) คณะกรรมการบริหาร เป็นที่ปรึกษาในการบริหารและดำเนินการกิจของสถาบัน แต่ยังมีปัญหาในทางปฏิบัติควรมีการประชุมมากขึ้น และมีบุคคลภายนอกมาเป็นคณะกรรมการครั้งต่อครั้ง เป็นต้น ในส่วนของโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการภายใน มีการแบ่งโครงสร้างออกเป็นฝ่ายๆตามภารกิจของสถาบัน แต่ยังคงขาดความชัดเจนในการระบุภาระหน้าที่ ด้านบุคลากร สถาบันวิจัยจำแนกบุคลากรที่เป็นบุคลากรประจำออกเป็นตำแหน่งต่างๆ ดังนี้ ตำแหน่งนักวิจัย เจ้าหน้าที่วิจัย เจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุนการวิจัย อาจารย์ นักวิทยาศาสตร์ และพบว่าบุคลากร โดยเฉพาะนักวิจัยและเจ้าหน้าที่วิจัยมีจำนวนไม่เพียงพอ คุณวุฒิและประสบการณ์ไม่หลากหลายตามภารกิจของสถาบันวิจัย และมีปัญหาในด้านการพัฒนาบุคลากรเพราะไม่มีงบประมาณเพียงพอ นอกจากนี้มีความเหลื่อมล้ำระหว่างข้าราชการสายต่างๆ ด้านงบประมาณ งบประมาณที่สถาบันวิจัยได้รับไม่เพียงพอ เนื่องจากงบประมาณแผ่นดินมีจำกัด และส่วนใหญ่เป็นหมวดเงินเดือนบุคลากร นอกจากนี้การได้รับทุนอุดหนุนจากแหล่งทุนภายนอกลดลงเนื่องจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ด้านการวิจัย สถาบันวิจัยมีการดำเนินงานด้านการวิจัยในแนวสหสาขาวิชาโดยวิธีวิจัยแบบประยุกต์เป็นส่วนใหญ่ หัวข้อการวิจัยนั้นมีความหลากหลายตามภารกิจ และมีแนวโน้มในการวิจัยแบบพื้นฐานมากขึ้น แต่สถาบันวิจัยยังมีปัญหาในด้านวัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ ยังมีปริมาณไม่เพียงพอ ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม สถาบันวิจัยมีการดำเนินงานด้านการบริการในหลายรูปแบบดังนี้ การให้คำปรึกษาแนะนำ การจัดประชุมสัมมนา การจัดอบรม และการทำเอกสารออกเผยแพร่ ส่วนในการเผยแพร่ผลงานวิจัยนั้นมีรูปแบบต่างๆเช่น การตีพิมพ์บทความในวารสาร การเผยแพร่ทางสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ และทางวิทยุ มีการเผยแพร่ผลงานออกในรูปแบบของเอกสารการวิจัย ส่วนการตีพิมพ์บทความในวารสารต่างประเทศนั้นยังมีน้อย เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านงบประมาณและด้านภาษาต่างประเทศ

ภาควิชา ..... อุดมศึกษา .....
สาขาวิชา ..... อุดมศึกษา .....
ปีการศึกษา ..... 2540 .....

ลายมือชื่อนิสิต ..... *นางสาว นก* .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา ..... *วราภรณ์ บวรศิริ* .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาพร้อม .....

C743222 : MAJOR HIGHER EDUCATION
KEY WORD: RESEARCH INSTITUTES / CHULALONGKORN UNIVERSITY /
PROBLEMS OF OPERATION
PRANEE WHAENTHONGKAM : AN ANALYSIS OF STATE AND
PROBLEMS OF THE OPERATION OF RESEARCH INSTITUTES IN
CHULALONGKORN UNIVERSITY
THESIS ADVISOR : ASSOC. PROF. VARAPORN BORVORNSIRI,
Ph.D. 283 pp. ISBN 974-638-948-3

This research aims to study policies and state, as well as problems of the operation of research institutes in Chulalongkorn University. The results, based on five-year status (1992 - 1996), are as follows:

Their policies emphasized multidisciplinary research, including applied research for supporting socio-economic development and basic research for constructing new knowledge. In addition, their policies also covered promoting students' studying and research; providing data base for research and academic service to society.

In general, the institutes' administrative structure could be divided into two committees: 1) Administrative committee, handling policy establishment and monitoring; 2) Executive committee, advising the institutes' operation. It was found that practically there were problems with insufficient meetings and composition of the committee members, that preferably more outsiders. Regarding internal structure, various divisions prevailed based on institutes' tasks; however, there were no clear definitions of the responsibilities existed.

Personnel in the institutes comprised of researchers, research assistants instructors and scientists; nonetheless, insufficient researchers and research assistants, including their variations of educational background and experiences are main concerns.

The institutes received insufficient budget because of the limitation of government budget, the major amount of personnel salary, plus the decrease of external fund. Additionally, the institutes conducted multidisciplinary research on various issues which mainly were applied research. There was a tendency of more basic research; however, the institutes encountered the problem with insufficient instruments and materials.

Concerning the aspect of academic service to society, The institutes implemented many activities related: counselling, seminars, trainings and publications publishing. Their research paper were published in many journals, other types of publications and radio broadcast; however, less publishing in international journals was found, due to a lack of budget and a limitation of language capacity.

ภาควิชา..... อคมศึกษา.....

สาขาวิชา..... อคมศึกษา.....

ปีการศึกษา..... 2540.....

ลายมือชื่อนิสิต..... *Pranee Whaenthongkam*.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... *Assoc. Prof. Varaporn Borvornsiri*.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความกรุณาดูแลเอาใจใส่อย่างดีของ รองศาสตราจารย์ ดร.วราภรณ์ บวรศิริ คำแนะนำและข้อคิดเห็นที่มีคุณค่าของ รองศาสตราจารย์ ดร.วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธิดารัตน์ บุญนุช และรองศาสตราจารย์ ดร. วิพรรณ ประจวบเหมาะ รุฟไฟโล ตลอดจนรองศาสตราจารย์ ดร. ปทีป เมธาคุณวุฒิ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุกัญญา ไหมวิไลกุล อาจารย์อััจฉรา เอ็นท์ และความเอื้ออาทรจาก คณาจารย์ในภาควิชาอุดมศึกษาทุกท่าน ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมาในโอกาสนี้

ผู้วิจัยขอขอบคุณ คุณวินัส อุดมประเสริฐกุล และคุณศิริวรรณ ศิริบุญ ผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจแบบสัมภาษณ์ที่ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

ขอขอบคุณเพื่อน รุ่นพี่และรุ่นน้องและเจ้าหน้าที่ภาคอุดมศึกษาทุกคนที่ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจให้อยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณประเทืองทิพย์ ไกรวิวัฒน์ คุณจินตนา สายทองคำ พ.ท.หญิง นวลทิพย์ อรุณศรี คุณพรณา บรรจงกาลกุล คุณสุพจน์ ยุคลธรวงศ์ และคุณสัมพันธ์ มีคง

ท้ายนี้ขอขอบคุณ คุณศศิพรรณ ทศนะเทพ คุณเดือนใจ วิจิตร คุณนันทนา ศรีอ่อน คุณวนิดา เขียวสกุล คุณบุณยทริกา อ่อนรู้ที่ คุณสุวี พ่วงพลับ และพี่ ๆ น้อง ๆ เจ้าหน้าที่สถาบันประชากรศาสตร์ ทุกท่านที่ให้กำลังใจและกำลังใจสนับสนุนผู้วิจัยให้ทุก ๆ ด้าน จนประสบผลสำเร็จในการศึกษาเป็นอย่างดี

นางสาวปราณี แหวนทองคำ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก.
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข.
กิตติกรรมประกาศ.....	ค.
สารบัญ.....	ง.
สารบัญตาราง.....	จ.
สารบัญแผนภูมิ.....	ฉ.
บทที่.....	
1. บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	7
ขอบเขตของการวิจัย.....	8
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	10
วิธีดำเนินการวิจัย.....	10
ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิจัย.....	11
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	13
ตอนที่ 1 แนวคิดและหลักการดำเนินงานในองค์กรของรัฐ.....	13
- แนวคิดพื้นฐานทางการบริหาร.....	13
- หลักการบริหาร.....	14
- กระบวนการบริหาร.....	16
- ทรัพยากรการบริหาร.....	17
ตอนที่ 2 ความสำคัญของการวิจัยต่อสถาบันอุดมศึกษา.....	18
ตอนที่ 3 สภาพการวิจัยในสถาบันอุดมศึกษา.....	21
ตอนที่ 4 สภาพของสถาบันวิจัยในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.....	28
- การดำเนินงานของสถาบันวิจัยในจุฬาลงกรณ์.....	35
- ด้านบุคลากร.....	49
- งบประมาณ.....	56

บทที่	หน้า
ตอนที่ 5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	58
3. วิธีดำเนินการวิจัย	68
ประชากรที่ใช้ศึกษาวิจัย	68
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	71
การเก็บรวบรวมข้อมูล	72
การวิเคราะห์ข้อมูล	74
4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	75
ตอนที่ 1 การศึกษาจากเอกสาร	75
- นโยบายสถาบันวิจัยในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	75
- สภาพและปัญหาการดำเนินงานของสถาบันวิจัยในจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย	83
ตอนที่ 2 สรุปผลจากการสัมภาษณ์	97
- จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร	97
- จากการสัมภาษณ์เลขาธิการสถาบัน	116
- จากการสัมภาษณ์นักวิจัย	127
- จากการสัมภาษณ์อาจารย์ร่วมวิจัย	147
ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ	162
5. สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ	176
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	176
วิธีดำเนินการวิจัย	176
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	177
วิธีวิเคราะห์ข้อมูล	177
สรุปผลการวิจัย	178
การอภิปรายผล	186
ข้อเสนอแนะ	193
รายการอ้างอิง	196
ภาคผนวก ก. พระราชกฤษฎีกาการจัดตั้งของสถาบันวิจัย	208
ภาคผนวก ข. โครงสร้างการแบ่งส่วนราชการของสถาบันวิจัย	221

บทที่	หน้า
ภาคผนวก ค. รายชื่อโครงการวิจัยของสถาบันวิจัยในจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย พ.ศ.2535 - 2539	233
ภาคผนวก ง. แบบสอบถาม	253
ประวัติผู้วิจัย	283

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1. จำนวนนักวิจัยที่ตกเป็นประชากรกลุ่มตัวอย่าง	70
2. จำนวนของอาจารย์ร่วมวิจัยที่สัมภาษณ์ได้	71
3. การแบ่งส่วนราชการภายในสถาบันวิจัยในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	84
4. จำนวนบุคลากรของสถาบันวิจัยในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ.2531 จำแนกตามสถานภาพ	91
5. งบประมาณสถาบันวิจัยในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ.2535 - 2539	93
6. งบประมาณสถาบันวิจัยในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ.2535 - 2539 (ร้อยละ)	94
7. จำนวนโครงการวิจัยของสถาบันวิจัยในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ.2535-2539	95
8. จำนวนการบริการวิชาการของสถาบันวิจัยในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	96
9. จำนวนโครงการที่ได้รับจำแนกตามแหล่งทุนอุดหนุน	106
10. เนื้อหา/หัวข้อการวิจัยและหัวข้อที่เปลี่ยนแปลงในอนาคต	108
11. แหล่งงบประมาณที่สถาบันวิจัยในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้รับ	117
12. จำนวนบุคลากรของสถาบันวิจัยในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ต้องการเพิ่ม-ลด	120
13. ความร่วมมือระหว่างประเทศในการส่งนักวิจัย/ผู้เชี่ยวชาญหรือจากอาจารย์จาก ประเทศของสถาบันวิจัยในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	123
14. ความคิดเห็นเกี่ยวกับสาขาวิชาที่ควรเพิ่มและคุณสมบัติที่ต้องการ	129
15. แหล่งทุนอุดหนุนการทำวิจัยของสถาบันวิจัย	133
16. หัวข้อการวิจัยในปัจจุบันและหัวข้อที่ควรเปลี่ยนแปลงในอนาคต	135
17. ลักษณะการวิจัยที่อาจารย์ร่วมวิจัยของสถาบันวิจัยในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทำวิจัย	154
18. หัวข้อหรือสาระในการทำวิจัยของสถาบันวิจัยในอนาคตควรเปลี่ยนแปลง	155

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
1. โครงสร้างการบริหารงานวิจัยในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.....	32
2. โครงสร้างการแบ่งส่วนราชการภายในสถาบันวิจัยในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ..	179